

Пшемислав Жулковський

Вища школа економіки в Бидгощі

TUTORING ЯК МЕТОД РОБОТИ З ДОРОСЛИМ УЧНЕМ

У статті обговорюється метод індивідуального навчання – tutoring. Цей метод базується на безпосередній зустрічі викладача зі студентом.

Метою цього процесу є інтегральний розвиток знань, навичок та міркувань у підопічного.

Нині людина має більшу потребу самореалізації. Спостерігаємо щораз більшу зацікавленість різними формами індивідуалізованої освіти. Крім того, багато спеціалістів із області освіти стверджують, що досягнення високих результатів у науці, як і в професійній сфері, вимагає індивідуальної роботи з іншою особою. У зв'язку з цим з'являються нові форми навчання, підготовки, тренінги, які сприяють більш ефективному професійному та особистісному розвитку. Без вагань до них можна зарахувати coaching, mentoring чи tutoring, які користуються величезною популярністю і зосереджують навколо себе щораз більше гроно прихильників.

Кожна зі згаданих наук спирається на стисло індивідуальне співробітництво між учнем і вчителем. Найбільш істотним завданням є передання знань, умінь і досвіду так, щоб отримати якнайкращий результат.

Mentoring, tutoring і coaching з успіхом застосовуються у сфері бізнесу, академічному чи громадянському середовищі. Вони є відповіддю на конкретні проблеми й потреби, напр., труднощі утримання спеціалістів, проблема інтеграції працівників, що походять із різних суспільних груп, професійне вигорання, невміння використовувати наявні знання і вміння, максимізація потенціалу працівників, адаптація до виконання нових завдань і ролей, допомога в розвитку професійного стилю, розвиток особистісних і суспільних компетенцій, зокрема самосвідомість чи керівництво іншими і т. ін.

Поняття coaching, mentoring і tutoring часто використовуються як взаємозамінні, проте між ними існують принципові відмінності. Ментор – це експерт у визначеній галузі, що володіє багатолітнім досвідом, і є, отже, особою, гідною наслідування. Натомість coach є перш за все спеціалістом з області технічних засобів, застосування яких дозволяє клієнтам досягти бажаних результатів. Його робота полягає найперше в задаванні відповідних питань, завдяки яким особа вміє прийняти іншу точку зору. Це дозволяє звільнити внутрішній потенціал клієнта, зміцнити його самосвідомість і відповідальність. Tutor – це особа, яка скеровує

розвиток учня, правильно розпізнає потенціал людини, з якою працює, спільно з нею визначає стиль наукового, особистісного й суспільного розвитку. Це відношення віч-на-віч, тобто учень-tutor, тому ми також маємо справу з індивідуальною роботою над конкретними завданнями, з мотивуванням учня до самостійної дії. Tutor, який уважно підходить до результатів робіт свого підопічного, уміє спонукати його до довготривалого співробітництва і знаходити в ньому взаємну вигоду. Ця стаття присвячена саме питанням tutoring і його істотному значенню в різних галузях освіти дорослих.

Метод tutoring визначає певну філософію навчання, відмінну від типово застосовуваної в школах. Щоб освіта могла прямувати за суспільними та економічними змінами, підтримувати індивідуалізм у процесі навчання й виховання, належить розглянути можливість удосконалення методів роботи з учнем, що функціонують на цей момент. Метод роботи з учнем у формі tutoring все частіше впроваджують до польських шкіл: основних, гімназійних і надгімназійних, а також до вищих шкіл. У шкільних умовах tutor-ами стають учителі. Кожен учень повинен мати свого tutor-а і працювати з ним індивідуально, а кожен учитель – tutor – може мати декілька підопічних [3, с. 21].

Досі ми зосереджувалися на загальній індивідуалізованій освіті або на індивідуальному підході до навчання. Однак коли ми говоримо про tutoring, більш відповідним формулюванням було б визначення персоналізованої освіти, яку поширюють Collegium Wratislaviense і Школа Tutor-ів. Поняття "персоналізму" в гуманістичних науках використовується для опису способу мислення про людину, як особу (лат. *Persona* – особа). Ідеться про акцентування цілісного і всебічного бачення людини разом зі всіма його аспектами: розумністю, емоційністю, свободою, характером, потребами, здатністю долати свої обмеження, а врешті налаштування на щасливе і добре життя [3, с. 21].

Tutoring як метод персональної освіти мусить брати до уваги всі ці елементи. Це впливає з припущення, що справжній розвиток людини, який є метою tutoring, має бути цілісним, тобто охоплює не тільки знання і вміння, але й пізнання себе, своїх сильних сторін і талантів, розвиток характеру, здібність до прийняття мудрих і вільних рішень. Tutoring є методом, настроєним на "майстерність" і "досконалість", ставлення собі високих цілей. Сам tutoring є в певному сенсі мистецтвом, оскільки сама роль tutora вимагає майстерності, досвіду, розсудливості і над усе – вміння балансувати між принципами ведення tutoriatu та гнучкістю і пристосовуванням його до конкретного учня чи конкретного моменту [3, с. 19–30].

Tutoring у сучасній системі освіти

Tutoring – це привабливий, дуже ефективний погляду реалізації освітніх цілей, також вигідний для процесу розвитку як tutora, так і учня, метод навчання і виховання. Для подальшої популяризації й збільшення ефективності використання цього методу важливим є усвідомлення і пізніше виконання етичних аспектів, істотних з погляду тих, хто використовує у своїй практиці цей метод, та тих, що його пропагують і заохочують до його застосування [7, s. 51].

Без сумніву, академічний tutoring в сучасній версії посиляється на цю ідею і робить акцент на тому, що в освіті найважливіше, а саме – на зустрічі людей на шляху розвитку. Репетитор (tutor) – це людина з величезним професійним і життєвим досвідом, наділена харизмою й авторитетом. Крім того, добрий tutor володіє діагностичними вміннями, тобто вміє оцінити потенціал студента й запланувати (запропонувати) відповідний для нього план розвитку. Тому знаряддями роботи tutora є, між іншим, техніка coachingu, тобто неінвазивного впливу, надання необхідної допомоги й підтримки з метою повного відкриття й реалізації потенціалу студента. Необхідним чинником цього процесу є пізнання підопічного, розпізнання його потенціалу, здібностей і талантів, з метою планування розвитку відповідно до заявлених цілей. Конкретною метою академічного tutoringу є пошук талантів, підтримка обдарованих студентів, зацікавлених в академічній кар'єрі [1, с. 31].

Tutoring – це індивідуальна зустріч із академічним учителем, під час якої tutor розпізнає потенціал студента й підтримує його в реалізації поставленої мети. Tutoring у вищому навчальному закладі – це в цілому вдосконалення академічних умінь, зокрема дискусії, писання текстів, презентації знань і розробки матеріалів у формі наукового есе, котре пізніше використовується в дипломній роботі або публікації чи презентації під час конференції. Зустрічі (tutoriat-и) здійснюються в групах до трьох студентів, що уможливорює встановлення більш особистих відносин, індивідуалізації контакту і способів допомоги, а також сприяє збільшенню активності студентів.

Згадані техніки полягають у наданні тренером необхідної допомоги особі. Це необхідно для самостійного оволодіння або вдосконалення конкретними професійними або життєвими навичками. Істотним елементом цього методу є партнерські відносини та взаємна довіра між тренером і учнем. Tutoring є високоефективним знаряддям, котре допомагає збільшити ефективність навчання. Завдяки застосуванню цього методу студент знаходить власний спосіб реалізації важливих для нього цілей і вчиться використовувати свій потенціал. [8, с. 41].

Розмовляючи про принципи tutoring-у, слід згадати його обов'язкові елементи, завдяки яким його можна відрізнити від інших методів

навчання. Оскільки досить часто можна зустріти елементи індивідуалізованої освіти, слід пам'ятати, що tutoring повинен керуватися кількома принципами. По-перше, tutor повинен дбати про добробут учня як особи. Не можна зупинятися тільки на передаванні знань, потрібно бути також зразком доброї, етичної поведінки й піклуватися про учня, коли в нього погіршується життєва ситуація. Другий принцип полягає на створенні добрих стосунків зі студентом. Вони повинні базуватися на індивідуальному підході, повазі та незалежності. Третім принципом є регулярність і довгостроковий ефект, оскільки ми не можемо говорити про tutoring тоді, коли індивідуальні зустрічі відбуваються рідше, ніж раз на місяць, та тривають менше, ніж 45 хвилин. По-четверте, tutoring сприяє цілісному розвитку знань, умінь і характеру, формування останнього є особливо важливим, тому що важко реалізувати свій потенціал і мати впорядковане життя, якщо основні риси твого характеру – це лінь, несистематичність, пасивність, нездатність до співпраці й т. ін. [1, с. 39–61].

Професійний tutor за допомогою вправних процедур, але не маніпуляцій, уміє впливати на студентів, розвиваючи їхні позитивні риси характеру. Останній і найбільш важливий принцип tutoring-у – це те, що він не зосереджується на проблемах і слабких сторонах учня, але підтримує його позитивні прагнення. Tutor не дивиться на минуле учня, але намагається показати, що позитивного може трапитися йому в майбутньому. Це робить tutoring винятковим методом, оскільки зазвичай у шкільній освіті ми зустрічаємося з тим, що вчителі оцінюють те, що учень зробив неправильно. Тим часом ключовим у досягненні досконалості в цій галузі є акцентування того, що учень уміє і в як може ще більш розвинути свої вміння [1, с. 39–61].

До ідеї tutoring-у належить те, що Давид Wood називає "вразливим навчанням", тобто таке навчання, темп якого залежить від успіхів і невдач учня. Якщо учень має успіх, кожен наступний крок учителя повинен пропонувати йому більше поле до власного контролю разом із більшим відчуттям свободи. Якщо натомість учень починає зазнавати невдач, він повинен негайно отримати більшу допомогу і зменшити контроль над діями, що обмежить можливості схожої помилки [14, с. 34].

Проблема з ефективно-етичною реалізацією tutoring-у може виникати через надмірне домінування tutorа у відносинах з учнем і тим, що через це учень відчуває надмір контролю та / або надмір будування риштування, тобто таких спроб навчання і надання допомоги, яка залишає учневі занадто мало простору на самостійні дії. Tutor збільшує допомогу, коли учень проявляє труднощі, але не обмежує його ініціативи, коли той починає досягати успіхів. Збільшений контроль з боку tutorа в тимчасовій перспективі може навіть принести позитивний ефект, яким обидві сторони будуть задоволені. Але застосування цього методу довгий час приносить

негативні результати. Однак студенти надмірно контрольовані зовнішньою діяльністю вихователя позбавлені можливості самостійного контролю над собою, що в результаті затримує процес вивчення способів саморозвитку та вдосконалення своїх компетенцій, у тому числі найбільш важливого уміння – саморегуляції, особливо в нових або складних ситуаціях [14, с. 34].

Tutor може мотивувати, але ніколи не повинен відмовляти підопічному в самостійних діях. Що більш розвинений процес tutoring-у, то менше підопічний потребує tutora. Поступово він може прийняти роль радника, приятеля, чи навіть партнера в діях. Може також відійти цілком та із задоволенням спостерігати, як учасник перетворюється на лідера у своєму середовищі й переймає відповідальність за розвиток інших громадян. Безсумнівно, неодноразово учні в значному ступені вже знають чого хочуть досягти, хоч не завжди вміють зрівноважити досягнення з темпом власного індивідуального розвитку. У цьому випадку контакт tutor-a з ними допомагають їм у власному розвитку [15, с. 67].

Індивідуальність tutor-a

Tutor – особа, досвідчена в суспільній діяльності, наділена авторитетом, яка будує індивідуальні, інтенсивні відносини з підопічним. Tutor помагає учневі визначити його потреби, пов'язані з розвитком умінь і придатних знань. Дбає про повне використання потенціалу учасника tutoring-у, заохочує до рефлексії над власним розвитком і підтримує його своїм досвідом. Допомагає вдосконалювати його уміння за допомогою повного використання можливостей, які дає програма. Tutor – це також особа, що володіє знанням та досвідом, яка вміє працювати "віч-на-віч" [4, с. 51–53].

Tutor надихає до дій, інколи вистачає одного речення заохочення, щоб учень поставив крапку над "і", тобто прийняв рішення, над яким міркував місяцями. Легше ризикнути, коли є хтось, із ким можна обговорити ризик, попросити про раду, висловити свій жаль, коли щось піде погано. Дискусія з tutor-ом дозволяє зауважити слабкі сторони задумів ще перед їх реалізацією. У свою чергу tutor у ролі адвоката диявола критикував, підривав, дошукувався помилок у цілому, щоб схилити підопічного до більш глибокого аналізу своїх планів [6, с. 29].

Щоб ефективно працювати над власним розвитком, учні потребують інформації: настанов, похвал і критичних зауважень, словом дзеркала, у якому оглядали б свій прогрес і поразки. Присутність другої особи постійно нагадує підопічному про почату ним справу. Хоч функції tutora є більшими, ніж функції контролера, це перш за все доброзичлива душа, котра не чекає на помилки підопічного, а вміє побачити найменші прояви розвитку і вміло їх описати: "Я помітив, що від часу нашої останньої зустрічі в тебе збільшився словниковий запас, пов'язаний з роботою в групі. Мені здається, це ефект курсу. Розкажи мені, як ти використовуєш

ці знання щодня?" або "Бачу, що ти більш критично ставишся до свого уміння вести переговори. Що на це вплинуло?". Tutor, як дзеркало, мусить бути спостережливим і комунікабельним. Його завданням є дати цінну та адекватну зворотну інформацію, яка з'ясовує для учня картину змін [5, с. 34].

Підставою для встановлення відповідних відносин у tutoring-у є взаємна довіра й повага. Учень повинен відчувати себе зручно під час інтерв'ю з наставником, бо тільки тоді він зможе чесно розмовляти про свої труднощі й переживання. Репетитор натомість має бути широко зацікавлений тим, що розповідає учень і мати бажання й готовність дати йому належну пораду.

Tutoring значною мірою опирається на пізнання потреб підопічного, його задумів, почуттів, тому так важливим є вміння зосередитись на його висловлюваннях. Брак цих здібностей може спричинити, що ми не зможемо охопити всі аспекти, які були висловлені, що водночас матиме негативний вплив на якість наших взаємин із вихованцем. У зв'язку з цим слід навчитися читати "між рядками". Надзвичайно важливим є також сам спосіб надання відповіді чи задавання питань, наприклад, тон голосу може скласти навіть 1 / 3 інформації. Вдумливий слухач повинен звертати увагу на акцентування слів, плинність висловлювання або її брак, а також емоції. Активне слухання в tutoring-у – це слухання виключно висловлювання особи, що говорить, а не власних думок. Tutor, працюючи методами coaching, мусить також навчитися цього способу слухання [9, с. 24].

Професійний tutor повинен бути свідомий того, що його головною метою є допомога підопічному. Однак щоб це зробити, необхідно ставити питання. Спосіб їх формулювання незвичайно істотний, оскільки якщо ми не поставимо відповідного питання, то не отримаємо відповідної відповіді. Незручні чи невідповідні питання можуть викликати непотрібну напругу й стати серйозним бар'єром у навіязуванні контакту.

У зв'язку з тим, що задавання питань – це ключовий спосіб збору інформації, треба застосовувати відкриті питання, які вимагають описової відповіді. На закриті питання можна отримати лише відповідь "так" або "ні", і це не призводить до розвитку бесіди, хоча може бути корисним для встановлення ключових фактів. Наприклад, вживання таких формулювань, як "розкажи мені щось більше на цю тему", у процесі сесії tutoring-у необхідне для того, щоб розпізнати потреби нашого партнера. Репетитор повинен підтримувати підопічного в його розвитку, головним чином, ставлячи питання і закликаючи його до дискусії й рефлексії над своїм досвідом. У цій сфері слід пам'ятати про те, щоб не розпочинати питання словом "чому", яке викликає потребу пояснення ситуації та викликає відчуття провини. Замість того розпочинай питання, наприклад, словами: "Якою була твоя мета, з якого приводу, що сталося, як ти оцінюєш свою поведінку, що було причиною такої поведінки"? [11, с. 18].

Головні цілі tutoring-у – це підтримка підопічного у відкритті й розвитку здібностей, вироблення власного стилю навчання, формування особистого плану розвитку. Метод tutoring сприяє тому, що учень відчуває відповідальність за перебіг і результати своєї освіти, тому що має на неї безпосередній вплив. Tutoring сприяє також самоорганізації роботи учня, мотивує до сталого розвитку, до зусиль у спільній роботі з репетитором, особливо, коли бачить включеність із його сторони. Tutoring можна, на мою думку, умістити між формальною й неформальною освітою. Tutoring черпає свої принципи з формальної освіти, оскільки це організована форма роботи, ґрунтована на формальній структурі. З іншого боку tutoring поєднує багато важливих ознак неформальної освіти, котрі сприяють особистому розвитку, оскільки відповідає на індивідуальні очікування й потреби, а також використовує схильності особи, що вчиться, особливо ставиться до її інтересів і особистого досвіду [13, с. 31].

Загальною метою tutoring-у є підтримка підопічного в розвитку, ведення його до мудрості й зрілості, більш конкретно – краще пізнання самого себе, розпізнання власних талантів, здібностей, міцних сторін і робота над ними, формування вміння планувати власний освітній, професійний і життєвий розвиток, налагодження й поглиблення суспільних відносин у школі й поза нею [13, с. 31].

Метод tutoring-у відрізняється від модерування, курсів, порад, оскільки навчає і виховує також tutor-а. Дозволяє поліпшити навички раціональної дії, вимагає коректності в комунікації й дискусії щодо рішень. Така підготовка є також корисною в інших ситуаціях ніж tutoring, зокрема в тих, що пов'язані з переконанням інших у своїх ідеях, заснованих на логічних аргументах, а не емоціях. Перевагою tutoring-у є, перш за все, можливість вирішення конкретної проблеми. Можна тоді використати свій попередній досвід, протестувати рішення, рекомендовані на підготовках. Конкретна проблема змушує, щоб зібрані знання і вміння застосувати на практиці, а не звертатися до теоретичних моделей. Tutoring є, отже, інтелектуальним викликом, додає адреналіну та вивільняє позитивну енергію.

Важливим елементом у роботі методом tutoring є отримання зворотної інформації, що стосується ефектів ведення роботи методом tutoring: задоволення учнів і їхніх батьків, вимірних ефектів, як-от: результати навчання, відвідуваність, успіхи учнів, — і невимірних: зміна ставлення учня до людей і власного майбутнього, довіра до людей, розвиток зацікавленості. Оцінювання можна зробити, заповнюючи, наприклад, анкети серед учнів і батьків, але також серед tutor-ів.

Tutoring у сфері вищої освіти

Головним центром вищої освіти, котрий використовує систему академічного tutoring-у як підставу усього процесу навчання, є

Університет в Оксфорді. У цьому випадку tutorial-и є там невід'ємною частиною навчання підопічних ВНЗ. Робота студента ділиться на участь у лекціях, власну роботу та роботу на tutorial-ах, при цьому те, що здійснюється на tutorial-ах, є ефектом власної роботи й знань, здобутих на лекціях. ВНЗ має власну організаційну структуру і складається з колегій, на яких спочиває організація tutorial-ів. У кожній колегії є зазвичай два або три tutor-и, які ведуть цілу групу, що вивчає певний предмет. У межах одного предмета зазвичай реалізується від 8 до 12 зустрічей з tutor-ом, під час яких студент готується за розділом, із якого пізніше буде складати екзамен. Щоб tutorial був ефективним, студент мусить самостійно до нього підготуватися. Сам tutorial є коронацією роботи студента, його результатом у гуманістичних науках є есе, а в точних науках – комплекти завдань. Однаково комплект завдань, як і есе, з однієї сторони показує чи основні вміння студент вже опанував, з іншого боку – відкриває дорогу до подальшого діалогу.

Організація tutoring-у може полягати в комбінації "один професор – один студент", хоч частіше зустрічається варіант "2, 3 студенти і 1 викладач". Tutorial розпочинається від демонстрації студентом власної роботи. Студент приходить з готовим задумом, проблемою, котрі є вихідним пунктом до подальшої роботи з tutor-ом. На зустрічах завданням tutor-а є звернення уваги студента на можливі питання, які він міг пропустити, або на помилки, які допустив. Найчастіше, однак, розмова стосується аспектів, які студент прийняв за очевидне, але котрі не є такими. Натомість сама ідея tutorial-ів робить більший акцент на виховання вміння мислити, аналізувати, аргументувати, ніж на саме передання знань. Слід проте підкреслити, що знання необхідні для демонстрації своєї перспективи. Вирішення проблеми студента відбувається також під час загальної дискусії з іншими присутніми особами, що служить обміну досвідом. Безсумнівно, практика Оксфордського університету стверджує, що група з 2–3 студентів є оптимальною для проведення предметної дискусії.

Згідно з організацією роботи в цьому ВНЗ, tutorial-и розпочинаються вже першого тижня першого академічного року і тривають протягом цілого періоду навчання. Ця модель навчання передбачає, що студент здатний виконати значну частину роботи самостійно. Часто тема tutorial-ів відірвана від останньої лекції або змісту предмета. Студенти самостійно поглиблюють свої знання на підставі списку літератури. Tutoring характеризується інтенсивною роботою, тому в Оксфорді та Кембриджі бібліотеки відкриті 24 години на добу. У системі навчання в згаданих вище навчальних закладах tutorial-и не підлягають зарахуванню. Дуже небагато студентів не складає іспитів, натомість майже всі особи, які підходять до кінцевого іспиту, здають його на позитивну оцінку, значення

має тільки оцінка. В оксфордській системі неможливо, щоб 80 % студентів не складало іспиту, оскільки це свідчило б про розлад відносин між студентом і вчителем. Близький контакт tutor-а зі студентом дозволяє досить швидко визначення сфер, у яких з'являються проблеми.

Метод tutoring-у в Швеції застосовують уже в дошкільних навчальних закладах. На університетському рівні tutor є в розпорядженні студента практично 24 години на добу. Зустрічі відбуваються в кабінеті чи офісі tutor-а. Студент має також приватний номер телефону tutor-а і часто зустрічається з ним поза університетом. У деяких ВНЗ в Сполучених Штатах Америки існують особливі запити до осіб, котрі прагнуть стати tutor-ами. Викладач, котрий бажає бути tutor-ом, крім заповнення докладної анкети, удосконалює своє вміння старшого tutor-а. Лише позитивна оцінка старшого tutor-а є перепусткою до подальшої самостійної роботи.

Прикладом ефективного впровадження методу tutoring до щоденної роботи викладача є практичний досвід Вищої Педагогічної Школи ТWR у Варшаві. ВНЗ вже понад вісімнадцять років навчає високого класу педагогів, при цьому університет є відкритий до інноваційних методів освіти. Впроваджує новаторську техніку навчання, наприклад, за допомогою проекту Євросоюзу під назвою "Сучасний Викладач – tutor і coach", завдяки якому була створена новаторська Система Академічного Tutoringu. Проект направлений до викладачів і студентів ВНЗ, які мають шанс змінити принципи традиційного співробітництва і ввести до щоденного стилю роботи методи tutoring і coaching за зразком таких університетів, як Оксфорд і Кембридж [12, с. 5–9].

Проект має на меті створення нової якості викладачів, професорів, які будуть піклуватися про загальний розвиток майбутніх студентів. Постійний tutoring забезпечує всебічний науковий розвиток студента, а включення методу coaching дозволяє на його більше ангажування. В ідеї "викладач–репетитор" і "викладач–тренер" можна побачити зміну в стереотипному мисленні не тільки про самих академічних працівників, а й про те, як варто розвивати навички студентів, які, завдяки збільшенню контакту з науковим персоналом, мають шанс змінити свої переконання про місію професії вчителя. Уведення студентів у сучасний стиль співробітництва дозволяє нам виховати їх саме в сучасному напрямі навчання, який вони пізніше зможуть з успіхом впроваджувати на всіх сходинках освіти [12, с. 5–9].

Рішення про прийняття студента на tutorial-і приймає tutor, натомість ефектом спільної роботи є есе, написане студентом, яке може бути опубліковане в Бібліотеці Есеїв. На підставі документації tutoring-у, переданої через tutorа до відповідного деканату, студент отримує запис до додатка до диплома, а також сертифікат закінчення. Tutorial відбувається

під час годин, призначених на консультації зі студентами (чергувань) або в інших термінах, встановлених зі студентами. Набір студентів на tutorial здійснюється щороку на початку кожного семестру, організацією займається деканат спільно з відділом маркетингу [12, с. 5–9].

Наступним чинним академічним осередком у Польщі, котрий працює зі студентами методом tutoring, є Університет Економіки в м. Бидгощ, який, звертаючись до записів Болонської Декларації, уже в 2010 році на підставі Державних Рам Кваліфікації, впроваджуючи зміни в системі навчання, увів цей метод навчання. Додавання до процесу навчання методу tutoring-у було своєрідною імплементацією інноваційного знаряддя підтримки розвитку студента, що давало йому можливість навчання на підставі структурованого процесу співпраці з репетитором (академічний викладач), спрямованого на інтегральний, тобто включаючи в собі знання, уміння і навички, розвиток академічних компетенцій. Важливим компонентом реалізованого процесу є пізнання підопічного, його потенціалу, здібностей, талантів, а також планування його розвитку згідно з його цілями. Зустрічі (tutorial-и) проходять у невеликих групах студентів, що дозволяє встановити більш особисті стосунки, індивідуалізувати контакт та допомогу, а також збільшити активність самих студентів [12, с. 5–9].

Безсумнівно, введення tutoring-у до польської системи освіти допомогло б у розвитку індивідуальних особливостей кожної людини. Для освіти найбільш популярним методом є tutoring, який перш за все спирається на фактичний зміст, але в той же час дозволяє досягти цілей за межами цього діапазону, наприклад, у формуванні характеру, системи цінностей. Таким чином, вихователь повинен володіти глибокими істотними знаннями, мати багатий досвід, а своїм життям і роботою давати добрий приклад. Проте, однак, він може користуватися знаряддями двох інших методів навчання.

Будь-який вчитель-професіонал більш-менш свідомо використовує у своїй повсякденній роботі метод tutoring-у. Тим не менше цей метод варто вивчити ближче, заглибитися в його визначення, володіти систематичними знаннями як у теорії, так і в практиці, беручи до уваги цілі, цінності й конкретні інструменти tutoring-у. Це, без сумніву, допоможе в більш ефективній передачі знань, ідеалів, цінностей, видимих ефектів освіти та виховання.

Список використаних джерел та літератури

1. Brzezińska A. I. Tutoring w edukacji: kaprys, konieczność czy szansa rozwoju dla ucznia i nauczyciela? // Tutoring młodych uchodźców.— Warszawa : Stowarzyszenie Praktyków Kultury, 2012.
2. Brzezińska A. I., Rycielska L. Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela // P. Czekerda, M. Budzyński, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembruska.

- Tutoring w szkole: między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej.— Warszawa : Towarzystwo Edukacji Otwartej, 2009.
3. Czekierda, P. Co możemy zyskać w perspektywie społecznej wprowadzając tutoring do szkoły? // Czekierda, M. Budzyński, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzuska. Tutoring w szkole: między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej, — Wrocław : Towarzystwo Edukacji Otwartej, 2009.
  4. Czayka-Chelminska, K. Metoda tutoringu // Tutoring. W poszukiwaniu metody kształtowania liderów. — Warszawa : Stowarzyszenie Szkoła Liderów, 2007.
  5. Dzierzgowska I. Jak uczyć metodami aktywnymi / I. Dzierzgowska.— Warszawa, 2004.
  6. Fenstermacher G.D., Soltis J.F. Style nauczania.— WSiP, Warszawa, 2000.
  7. Knowles Malcolm S., Holton Elwood F., Swanson Richard A. Edukacja dorosłych. Podręcznik akademicki.— Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
  8. Kruszewski K. Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela.— Warszawa : Wyd. PWN, 2005.
  9. Mietzel G. Psychologia kształcenia, / G. Mietzel.— Gdańsk : GWP, 2002.
  10. Pełczyński, Z. Tutoring wart zachodu. Z doświadczeń tutora oksfordzkiego // Tutoring w poszukiwaniu metody kształcenia liderów.— Warszawa : Stowarzyszenia Szkoła Liderów, 2006.
  11. Rzycka O. Niezwykła moc zadawania pytań w zarządzaniu ludźmi.— Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwe Business, 2010.
  12. Taraszkiewicz M. Tutoring akademicki, przegląd zagadnień, Warszawa : TWP.
  13. Wood, D. Społeczne interakcje jako tutoring // A. Brzezińska, G. Lutomski, B. Smykowski. Dziecko wśród rówieśników i dorosłych.— Poznań : Zys i S-ka Wydawnictwo, 2000.
  14. Zakrzewska A. Ewaluacja kształcenia nauczycieli i tutorów.— Warszawa : Wyd. Meritum, 2007.
  15. Zimmerman B. J., Bonner S., Kovach R. Zdolny uczeń. Metody planowania samodzielnej nauki.— Gdańsk : GWP, 2008.
  16. Zimmerman B. J., Bonner S., Kovach R. Poczucie własnej skuteczności ucznia,— Gdańsk : GWP, 2008.

Przemysław Ziółkowski. Tutoring jak sposób pracy ze studentem.

W artykule została omówiona metoda personalnej edukacji – tutoring. Ta metoda polega na bezpośrednim spotkaniu wykładowcy i studenta. Proces ten ma na celu rozwój integracyjny wiedzy, nawyków oraz poglądów ucznia.

Przemysław Ziółkowski. Tutoring as a way of working with the student.

The tutoring – a method of individualized education – is discussed in the article. This method is based on a direct meeting with the tutor and student on a face-to-face contact, which is in hand. It is a process aimed at the integral development of the ward covers the knowledge, skills and attitudes.